

23.3.2009

Dnro 2627/4/07

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Håkan Stoor

TIETOJEN ANTAMINEN PSYKIATRISEN POTILAAN LÄHIOMAISILLE

1 KANTELU

Potilas pyysi 25.8.2007 päivätyssä kirjeessään eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan, olivatko psykiatrisen sairaalan ylilääkäri ja sairaanhoitaja rikkoneet salassapitovelvollisuuttaan antamalla häntä koskevia tietoja ulkopuolisille ilman hänen suostumustaan.

Potilaan mukaan hän oli keväällä 2006 vahingossa saanut sairaanhoitajalta tekstiviestin, joka oli osoitettu hänen sisaruksilleen.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Pirkanmaan sairaanhoitopiirin selvitys ja lausunto. Sen liitteenä oli ylilääkäriin ja sairaanhoitajan selvitykset.

Potilas antoi vastineensa lausuntoon ja selvityksiin.

3 RATKAISU

Katson sairaanhoitajan rikkoneen salassapitovelvollisuutensa antamalla oikeudettomasti Potilaan potilasasiakirjoihin sisältyvä tietoja tämän lähiomaisille.

Asiassa ei ole saatu näyttöä siitä, että ylilääkäri olisi menetellyt lainvastaisesti.

4 PERUSTELUT

4.1 Asiassa saatu selvitys

4.1.1 Sairaanhoitajan selvitys

Sairaanhoitajan selvityksen mukaan hän oli yhteydessä Potilaan omaisiin puhelimitse ja vastaamalla heidän tekstiviesteihinsä.

Kantelussa tarkoitettuna ajankohtana potilas oli hoitojaksolla osan aikaa ja osan aikaa hän oli uloskirjoitettuna. Tällöin potilaan omaiset olivat jatkuvasti huolissaan hänestä. Yhteydenpito omaisiin oli säännöllistä ja perustui luottamukseen ja huolenpitoon potilaasta, mikä tapahtui kaikkien osapuolten yhteisestä sopimuksesta.

Kyseisellä hoitojaksolla potilas oli ilmoittautunut ns. salaiseksi potilaaksi eikä hänen tilastaan saanut kertoa ulkopuolisille. Sairaanhoitajain muistin mukaan Potilas viittasi tilanteeseen, jolloin omaisilla ei ollut tietoa Potilaan olinpaikasta. He olivat yhteydessä Sairaanhoitajain tiedustellakseen, oliko Potilas mahdollisesti osastolla "turvassa".

Sairaanhoitaja totesi, että henkilökunnalla ei ole lupa antaa tietoja ja näin he olivat pyrkineet toimimaan tässäkin tilanteessa. Erilaisten "kiertoilmausten" kautta hän on viestittänyt omaisille, että heidän ei tarvitse olla huolissaan.

4.1.2

Ylilääkärin selvitys

Ylilääkärin selvityksen mukaan Potilaan omaiset ovat tiiviisti osallistuneet hänen hoitoonsa. Tämä on tapahtunut Potilaan suostumuksella. Keväällä 2006 Potilas halusi, että hänen omaisilleen ei kerrota hänen tilanteestaan. Tätä pyyntöä noudatettiin. Omaiset olivat toki tälläkin hoitokerralla yhteydessä sairaalaan tietäen potilaan olevan siellä, mutta potilaan toivetta kunnioitettiin eikä hänen tilanteestaan ja sairaalassaolostaan kerrottu. Toki omaisten puheluihin vastattiin ja heidän antamia tietoja käytettiin hyväksy kertomalla potilaalle näistä puheluisista. Potilaan yksityisyyttä ei kuitenkaan ylilääkärin käsityksen mukaan ole loukattu.

4.1.3

Sairaanhoitopiirin lausunto

Selvitysten perusteella ylilääkärin ei voida katsoa syyllistyneen salassapitovelvollisuuden rikkomiseen. Sairaanhoitajan ei voida varmuudella katsoa syyllistyneen salassapitovelvollisuuden rikkomiseen.

Kantelusta saadun tiedon mukaan Potilaan lupa omaisten osallistumiseen hänen hoitoonsa on perustunut hänen suulliseen suostumukseensa. Potilaslain ja sairaanhoitopiirin potilastietojen luovuttamista koskevien ohjeiden mukaan suostumuksen tulee olla kirjallinen. Ylilääkärille ja Sairaanhoitajalle on tästä huomautettu.

4.1.4

Potilaan vastine

Potilas kiistää antaneensa suostumusta tietojen luovuttamiseen.

Potilas kertoi olleensa "salaisena potilaana" sairaalassa 8.5 -15.8.2006. Myös tällä hoitojaksolla Sairaanhoitaja on ollut yhteydessä hänen omaisiinsa. Hän ei ole voinut käyttää kiertoilmaisuja, koska viestistä on selvinnyt Potilaan olinpaikka.

4.2

Arviointi

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, jälj. potilaslaki) 13 §:n 1 momentin mukaan potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Potilaslakia on vakiintuneesti tulkittu siten, että myös tieto siitä, että henkilö on potilaana terveydenhuollon toimintayksikössä, on salassa pidettävä.

13 §:n 2 momentin sivulliselle ei saa ilman potilaan kirjallista suostumusta antaa potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja. Sivullisella tarkoitetaan muita kuin asianomaisessa toimintayksikössä tai sen toimeksiannosta potilaan hoitoon tai siihen liittyviin tehtäviin osallistuvia henkilöitä. Potilaan omaiset ovat siten laissa tarkoitettuja sivullisia.

Lain 13 §:n 3 momentin 4 kohta sisältää kuitenkin lähiomaisia koskevan poikkeuksen. Säännöksen mukaan tajuttomuuden tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi hoidettavana olevan potilaan lähiomaiselle tai muulle hänen läheiselleen saadaan antaa tieto potilaan henkilöstä ja hänen terveydentilastaan, jollei ole syytä olettaa, että potilas kieltäisi näin menettelemästä.

Viimeksi mainittua säännöstä koskevan hallituksen esityksen perusteluiden mukaan potilas saattaa olla säännöksessä tarkoitettussa tilassa esimerkiksi silloin, kun hän ei objektiivisesti katsoen kykene arvioimaan annettavan suostumuksen merkitystä eikä näin tosiasiallisesti kykene ottamaan kantaa tietojen luovuttamiseen. Kyvyttömyyden syynä saattaa olla esimerkiksi kehitysvammaisuus tai dementia taikka lyhytaikaisempi tila kuten mielenterveydenhäiriö (HE 653/2000 vp).

Sairaanhoitaja ei ole kiistänyt olleensa puhelinyhteydessä Potilaan lähiomaisiin. Viesteissä mahdollisesti käytetyillä "kiertoilmaisuiilla" ei ole merkitystä, jos niistä kuitenkin oli pääteltävissä Potilaan olinpaikka tai muita häntä koskevia potilastietoja.

Asiassa on selvitetty, että Potilas ei ole antanut potilaslain edellyttämää kirjallista suostumusta tietojen luovuttamiseen. Tietojen antaminen lain 13 §:n 3 momentin 4 kohdan perusteella ei nähdäkseen myöskään ole ollut mahdollista. Säännöksessä edellytetään nimittäin, että ei ole syytä olettaa, että potilas kieltäisi tietojen antamisen. Selvityksen mukaan Potilas oli kyseisenä aikana hoidettavana "salaisena potilaana", mikä merkitsi sitä, että hän oli kieltänyt tietojensa antamisen. En tässä yhteydessä ota kantaa siihen, olisivatko säännöksen muut edellytykset täyttyneet.

Edellä kerrotun perusteella katson Sairaanhoitajan rikkoneen salassapitovelvollisuutensa. Otaen huomioon, että Sairaanhoitajaa on jo huomautettu sairaanhoitopiirin toimesta, pidän riittävänä seuraamuksena, että ilmoitan hänelle tiedoksi käsitykseni siitä, että hän on menetellyt potilaslain säännösten vastaisesti.

Asiassa ei ole saatu näyttöä siitä, että ylilääkäri olisi menetellyt lainvastaisesti.

5

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3 ja 4.2 esittämäni käsityksen Sairaanhoitajan menettelyn lainvastaisuudesta hänen tietoonsa. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni. Lähetän jäljennöksen päätöksestäni myös Pirkanmaan sairaanhoitopiirin johtajaylilääkärille.